

Uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu

Novi uvidi i alati
Konačno sažeto izvješće

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

UKLJUČIVO OBRAZOVANJE U RANOM DJETINJSTVU

Novi uvidi i alati
Konačno sažeto izvješće

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje (Agencija) neovisna je i samoupravna organizacija. Agenciju sufinanciraju ministarstva obrazovanja njezinih država članica i Europska komisija te dobiva podršku Europskog parlamenta.

Sufinancirano
sredstvima programa
Europske unije Erasmus+

Podrška Europske komisije za pripremu ove publikacije ne predstavlja potvrdu sadržaja koji odražava stajališta njegovih autora te se Komisija ne može smatrati odgovornom za uporabu tamo sadržanih informacija.

Stajališta koja je u ovom dokumentu iznijela neka osoba ne predstavljaju nužno službena stajališta Agencije, njezinih država članica ili Komisije.

Urednici: Mary Kyriazopoulou, Paul Bartolo, Eva Björck-Åkesson, Climent Giné i Flora Bellour

Izvadci iz dokumenta dopušteni su pod uvjetom da postoji jasno upućivanje na izvor. Upućivanje na ovo izvješće treba glasiti kako slijedi: Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2017. *Uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu: Novi uvidi i alati – Konačno sažeto izvješće*. (M. Kyriazopoulou, P. Bartolo, E. Björck-Åkesson, C. Giné i F. Bellour, urednici). Odense, Danska

U cilju veće pristupačnosti, ovo je izvješće dostupno na 25 jezika i može mu se pristupiti u elektroničkom formatu na mrežnoj stranici Agencije: www.european-agency.org

Ovo je prijevod izvornog teksta na engleskom. U slučaju nedoumice u vezi s točnošću informacija u prijevodu pogledajte izvorni tekst na engleskom jeziku.

ISBN: 978-87-7110-699-2 (elektronički)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2017

Tajništvo
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

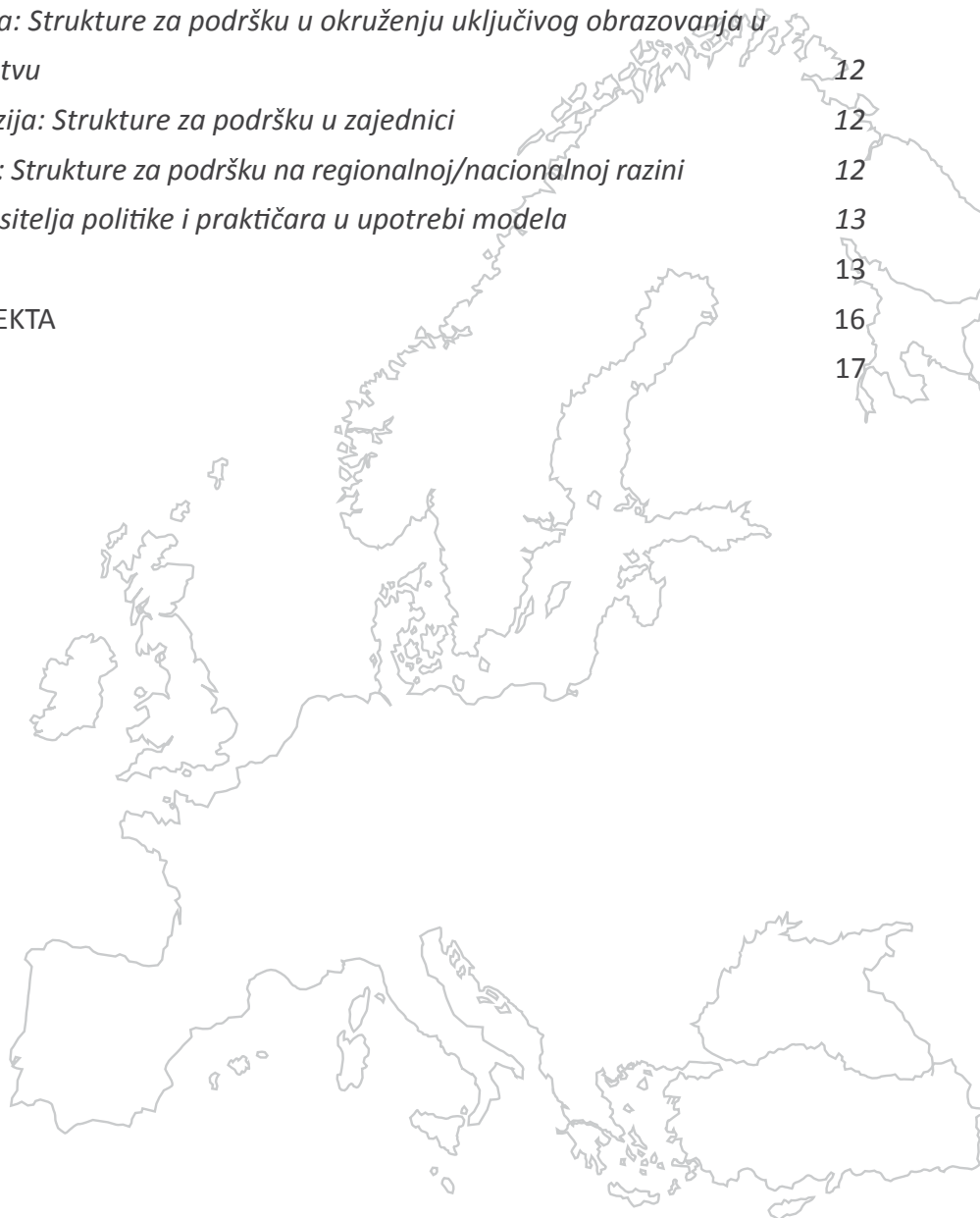
Ured u Bruxellesu
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

SADRŽAJ

UVOD	5
POZADINA	6
NALAZI I DOPRINOSI PROJEKTA UKLJUČIVOM OBRAZOVANJU U RANOM DJETINJSTVU	7
1. Omogućavanje pripadnosti, angažmana i učenja za svu djecu	7
2. Razvoj alata za samorefleksiju	8
3. Prilagodba modela ekosustava uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu	9
<i>Prva dimenzija: Ishodi</i>	12
<i>Druga dimenzija: Procesi</i>	12
<i>Treća dimenzija: Strukture za podršku u okruženju uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu</i>	12
<i>Četvrta dimenzija: Strukture za podršku u zajednici</i>	12
<i>Peta dimenzija: Strukture za podršku na regionalnoj/nacionalnoj razini</i>	12
<i>Suradnja donositelja politike i praktičara u upotrebi modela</i>	13
PREPORUKE	13
IZLAZNI PODACI PROJEKTA	16
UPUĆIVANJA	17

VIOLETA

MARTA

ELZ
DAMV

MANUELA

SAMUEL E

IAN

SARA

LEONARDO

MARY
MAR

MARTA

AL

STEFAN

HUGO

LUCA

PIETRO

UVOD

Kvaliteta obrazovanja u ranom djetinjstvu razlog je za izraženu zabrinutost donositelja politike i u novije je vrijeme postala prioritetom mnogih međunarodnih i europskih organizacija. One uključuju Organizaciju za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD), Organizaciju Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO), Fond Ujedinjenih naroda za djecu (UNICEF), Europsku komisiju, Eurydice i Europsku agenciju za posebne potrebe i uključivo obrazovanje (Agencija), među ostalima. U novije je vrijeme Vijeće Europske unije (2017.) naglasilo potrebu prioritizacije visokokvalitetnog obrazovanja i skrbi u ranom djetinjstvu radi rješavanja problema nejednakosti u cjeloživotnom učenju.

S obzirom na međunarodnu zabrinutost, Agencija je pokrenula trogodišnji projekt (2015. – 2017.) naziva „Uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu“. Cilj projekta bio je prepoznati, analizirati i potom promicati glavna obilježja kvalitetnog uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu (IECE)¹ za svu djecu² od tri godine starosti do početka osnovnog obrazovanja. Kroz projekt je ostvarena mogućnost da se pobliže ispita način na koji je, iz uključive perspektive, odredbama o uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu širom Europe riješeno pitanje načela kvalitete koja su Europska komisija (2014.) i OECD (2015.) već prepoznali.

Projekt se zasnivao na relevantnoj literaturi o istraživanjima i politici, podacima prikupljenim kroz promatranje oglednih okruženja u kojem se odvija uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu³ u nekoliko zemalja, opisima primjera praktičara iz cijele Europe, kao i upitnicima o nacionalnim događanjima u odnosu na uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu u svim državama članicama Agencije. Svoj doprinos projektu dala su 64 stručnjaka za uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu iz cijele Europe. Sudjelovali su u prikupljanju podataka i analizi, opažanjima i raspravama tijekom osam studijskih posjeta u različite zemlje i drugih sastanaka u sklopu projekta. To je dovelo do konačnih uvida i doprinosa projekta uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu.

Ovo je izvješće sažetak sintetiziranog izvješća (Europska agencija, 2017.a) kojim se objedinjuju glavna otkrića projekta. Usredotočuje se na tri nova doprinosa projekta donošenju politike, istraživanju i praksi u uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu.

---

¹ U ovom se dokumentu pojam „uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu“ (IECE) koristi za nalaze i preporuke projekta, dok se „obrazovanje u ranom djetinjstvu“ (ECE) i „obrazovanje i skrb u ranom djetinjstvu“ (ECEC) koriste kada se upućuje na relevantnu literaturu.

² „Sva djeca“ odnosi se na svako pojedino dijete.

³ Okruženje u kojem se odvija uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu ili predškolske ustanove odnosi se na objekte za obrazovanje djece od tri godine starosti do početka osnovnog obrazovanja u različitim europskim zemljama.

To su:

- argumentacija i implikacije prihvaćanja uključive vizije i ciljeva kao glavnih standarda politike i osiguranja uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu,
- razvoj i upotreba alata za samorefleksiju od strane praktičara u svrhu poboljšanja okruženja u kojem se odvija uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu,
- prilagodba modela ekosustava u uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu na razini okruženja, zajednice i na nacionalnoj razini.

Izvešće je zaključeno skupinom preporuka koje su većim dijelom namijenjene donositeljima politike. Predstavljene su u okviru novog modela ekosustava u uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu.

POZADINA

Kvaliteta u obrazovanju u ranom djetinjstvu (ECE) razlog je za izraženu zabrinutost donositelja politike. U sve većem broju europskih i međunarodnih ispitivanja potvrđeno je da su pozitivni učinci obrazovanja u ranom djetinjstvu u izravnom odnosu te da ovise o „kvaliteti”. Europska komisija (2014.) prepoznala je i ispitala pet ključnih političkih djelovanja kojima je poboljšana kvaliteta i pristup obrazovanju u ranom djetinjstvu. To su:

- pristup kvalitetnom obrazovanju u ranom djetinjstvu za svu djecu,
- kvalitetna radna snaga,
- kvalitetan nastavni plan i program /sadržaj,
- evaluacija i nadzor,
- upravljanje i osiguranje financijskih sredstava.

Ovim su projektom Agencije stvoreni novi uvidi u uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu, i to prvenstveno kroz objedinjavanje iskustava i stručnosti njezinih članova iz cijele Europe. Istovremeno je proces projekta poboljšán novom kreativnom kombinacijom tri teoretska okvira koja su se prethodno rabila samo pojedinačno za opis realizacije visokokvalitetnog obrazovanja u ranom djetinjstvu:

- **Okvir uključivosti:** To je ključna komponenta osiguranja kvalitete za Agenciju i njezine države članice kojom se nastoji:

... osigurati da za sve učenike, bez obzira na njihovu dob, budu osigurane smislene i visokokvalitetne obrazovne mogućnosti u lokalnoj zajednici, uz bok prijatelja i vršnjaka odnosno kolega (Europska agencija, 2015., str. 1.).

- **Okvir struktura-proces-ishod: Struktura** je usredotočena na pravni okvir i nacionalne, regionalne i lokalne uvjete koji utječu na kvalitetu iskustava djece u okruženju obrazovanja u ranom djetinjstvu. **Proces** predstavlja interakcije između djece i osoblja i vršnjaka odnosno kolega i fizičkog okoliša u sklopu okruženja obrazovanja u ranom djetinjstvu. **Ishod** odražava utjecaj koji strukture i procesi imaju na dobrobit, angažman i učenje djece (Europska komisija, 2014.; OECD, 2015.).

- **Model ekoloških sustava:** U sklopu ovog modela razmatraju se složeni utjecaji na razvoj djece koji proizlaze iz njihovih interakcija i međusobnih odnosa sa svim sustavima koji ih okružuju u školi/kod kuće, zajednici i regiji/zemlji – koji se nazivaju mikrosustav, mezosustav, egzosustav i makrosustav – i u kojima funkcioniraju i rastu (Bronfenbrenner i Morris, 2006.).

Svaki je primijenjen zasebno u svrhu poboljšanja kvalitete obrazovanja u ranom djetinjstvu u politici, istraživanju i praksi. Međutim, u ovom su projektu povezani u modelu ekosustava koji predstavlja jedan od novih uvida i alata proizašlih iz projekta.

NALAZI I DOPRINOSI PROJEKTA UKLJUČIVOM OBRAZOVANJU U RANOM DJETINJSTVU

Analiza i rasprava o svim projektnim podacima dovela je do tri nova doprinosa donošenju politike, istraživanju i praksi u uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu.

1. Omogućavanje pripadnosti, angažmana i učenja za svu djecu

Iz analize projektnih podataka proizlazi da je iz perspektive uključivosti najvažniji ishod osiguranja kvalitete omogućiti aktivno sudjelovanje sve djece u uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu. Na ovaj način sva djeca, uključujući djecu koja su osjetljiva na isključivost, imaju jednaku vrijednost, dobivaju jednaku podršku i omogućen im je napredak zajedno s vršnjacima odnosno kolegama.

Prvi očigledan zahtjev za sudjelovanje jest prisutnost u okruženju tijekom svakodnevnih društvenih aktivnosti i aktivnosti učenja. Na to znatno utječu nacionalne i regionalne zakonske odredbe o pristupačnom uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu. One uključuju pravo i raspoloživost pristupačnih mjesta na kojima se odvija uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu. U projektu je zaključeno da je univerzalno pohađanje moguće samo ako se u lokalnom okruženju proaktivno nastoji doprijeti do svih roditelja u zajednici. Osim toga, u okruženju u kojem se odvija uključivo obrazovanje u ranom

djetinjstvu osigurano je da svako dijete ne samo pohađa, nego i da je aktivno uključeno u društvene aktivnosti i aktivnosti učenja, uz odgovarajuću podršku ako je potrebna.

Sa stajališta uključenosti, svako je dijete jedinstveno. Važno je pobrinuti se za napredak svakog djeteta, umjesto da se fokus stavlja samo na ostvarivanje nacionalnih standarda kompetencije. Time je omogućeno da sva djeca, bez obzira na stupanj osobnog ostvarenja, imaju jednaku vrijednost kao aktivni sudionici i učenici sa svojom vršnjačkom skupinom te da dobiju podršku koja je potrebna za napredak. U oglednom okruženju u kojem se odvija uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu to se prvo nastojalo postići kroz izražavanje dobrodošlice i vrednovanje svakog djeteta u kreativnoj, podržavajućoj zajednici za učenje u kojoj svi pripadaju i uživaju u pozitivnim odnosima s osobljem i vršnjacima odnosno kolegama. U ovakvoj atmosferi dobrodošlice, djecu se zatim poziva i omogućava im se da:

- iskoriste svoje prednosti,
- imaju mogućnost odabira, posebno u igri,
- budu znatiželjni i sami se usmjeravaju,
- izražavaju svoje interese i ciljeve te da shodno tome budu angažirani u rješavanju problema,
- budu motivirani i angažirani na vrijednim aktivnostima zajedno i u interakciji sa svojom vršnjačkom skupinom.

2. Razvoj alata za samorefleksiju

Drugi doprinos projekta jest razvoj alata za samorefleksiju. Projektني tim kombinirao je inspiracije iz postojećih instrumenata koji su usmjereni na obrazovni okoliš obrazovanja u ranom djetinjstvu (vidjeti upućivanja u Europskoj agenciji, 2017.b) i nastojanje projekta da se opišu glavna obilježja kvalitete uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu za svu djecu.

Alat za samorefleksiju usredotočen je na predškolske ustanove kao mjesto sudjelovanja i učenja. Njime se pažnja posvećuje procesu i strukturnim čimbenicima u okruženju koji utječu na iskustva djece. Alat se bavi s osam aspekata:

1. Opća atmosfera dobrodošlice
2. Uključiv društveni okoliš
3. Pristup usmjeren na dijete
4. Fizički okoliš prilagođen djetetu
5. Materijali za svu djecu
6. Komunikacijske mogućnosti za sve
7. Uključiv okoliš za podučavanje i učenje
8. Okoliš prilagođen obitelji.

Na svaki se aspekt odnosi skup pitanja. Njihov cilj je pružiti podršku razmišljanjima praktičara. Uključuju prostor za prepoznavanje snaga i slabosti uključivosti usluge, kao i za određivanje ciljeva za poboljšanje.

Alat za samorefleksiju može se koristiti u nekoliko svrha. One uključuju sljedeće:

- dobivanje slike o stupnju uključivosti u okruženju;
- služenje kao temelj za raspravu dionika o uključivosti;
- prepoznavanje i opisivanje problematičnih područja, određivanje ciljeva za poboljšanje i planiranje intervencija u svrhu osiguranja uključivog pružanja usluga;
- evaluacija različitih načina uključivog rada;
- razvijanje pokazatelja uključivosti u nacionalnim standardima kvalitete uključivog obrazovanja u ranom obrazovanju.

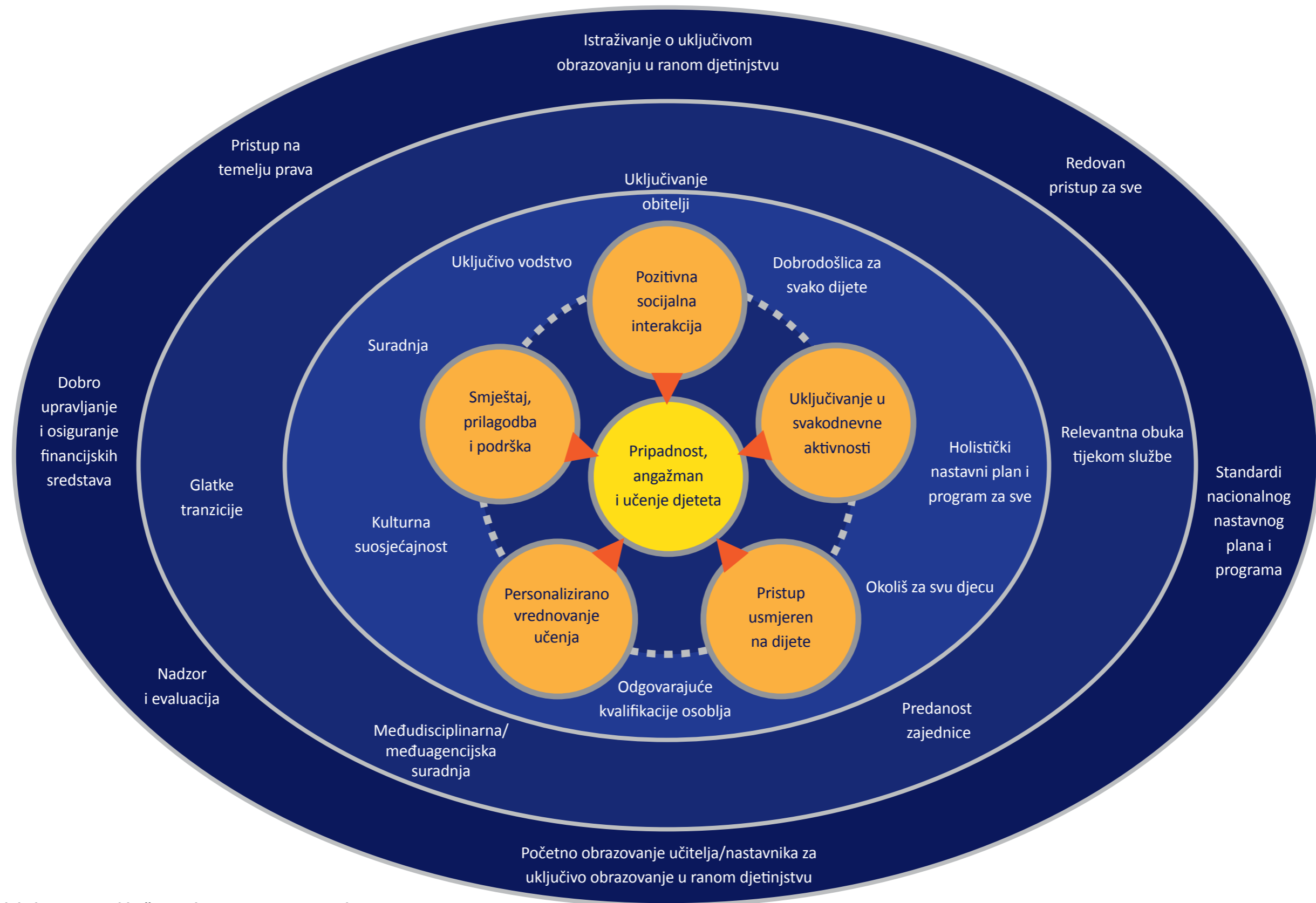
Relevantnost, prikladnost i korisnost pitanja vrednovani su tijekom osam posjeta oglednim okruženjima uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu u različitim zemljama. Također su vrednovani putem fokus-skupina i kognitivnih intervju s praktičarima, roditeljima, učiteljima/nastavnicima studentima i akademskim osobljem u obrazovanju učitelja/nastavnika u tri druge zemlje. Iz rezultata proizlazi da bi to mogao biti koristan alat za praktičare u predškolskim ustanovama u cijeloj Europi i izvan nje u svrhu poboljšanja uključivosti u okruženju u kojem se odvija uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu.

3. Prilagodba modela ekosustava uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu

---

Treći doprinos projekta jest razvoj modela ekosustava uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu. On može poslužiti kao okvir za planiranje, poboljšanje, nadzor i evaluaciju kvalitete uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini (vidjeti Sliku 1.).

Modelom se objedinjuju sva važna pitanja u vezi s uključivim obrazovanjem u ranom djetinjstvu koja proizlaze iz podataka prikupljenih u različitim oglednim okruženjima uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu. Međutim, nisu u svakom okruženju jednako istaknuti, odnosno prikupljeni dokazi o svakom pitanju. Iz ovog razloga te kako je predloženo u alatu za samorefleksiju, model se najbolje koristi kao okvir. Pomoću tog okvira, donositelji politike i praktičari mogu uzeti u razmatranje vlastite prioritetne potrebe i ciljeve u sklopu sveobuhvatne slike pitanja relevantnih za kvalitetu uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu koja proizlazi iz modela.

Slika 1. Model ekosustava uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu

Slika 1. prikazuje ishode, procese i strukture kvalitetnog uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu u modelu ekosustava koji je podijeljen u pet dimenzija:

Prva dimenzija: Ishodi

Središte modela sadrži tri glavna **ishoda** uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu, odnosno „pripadnost, angažman i učenje djeteta”.

Druga dimenzija: Procesi

Ishodi su izravno okruženi s pet glavnih **proces**a u kojima je dijete izravno uključeno u okruženju uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu, od pozitivne socijalne interakcije do aktivnog sudjelovanja u učenju i društvenim aktivnostima te uz podršku ako je potrebna.

Treća dimenzija: Strukture za podršku u okruženju uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu

Glavnim procesima podršku pružaju **strukture u fizičkom, društvenom, kulturnom i obrazovnom okolišu okruženja**. Uključuju strukture kojima se svakom djetetu daje vrijednost, pristupačan i holistički okoliš za učenje te uključivo vodstvo i suradnja.

Četvrta dimenzija: Strukture za podršku u zajednici

Osim toga, udaljeniji **strukturni čimbenici u domu i zajednici** koji okružuju uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu utječu na uključive procese koje dijete proživljava. Oni uključuju suradnju s obiteljima i usluge podrške, kao i postupke za glatke tranzicije na i iz okruženja uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu.

Peta dimenzija: Strukture za podršku na regionalnoj/nacionalnoj razini

Konačno, vanjski sloj modela predstavlja **strukturni čimbenici koji djeluju na regionalnoj/**

nacionalnoj razini koji također utječu na ono što se događa u okruženju. Uključuju nacionalnu politiku na temelju prava, kao i sustave za evaluaciju, dobro upravljanje i relevantnu politiku istraživanja.

Suradnja donositelja politike i praktičara u upotrebi modela

Modelom se može unaprijediti suradnja između donositelja politike i praktičara na razvoju i promicanju kvalitetnih struktura i procesa na svim razinama, čija je svrha svoj djeci omogućiti aktivno sudjelovanje u uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu.

Modelom ekosustava pojašnjava se preklapanje između lokalnih i regionalnih/nacionalnih odgovornosti. Na primjer, regionalni/nacionalni donositelji politika uglavnom su odgovorni za pristup na temelju prava zakonodavstvu i osiguranju financijskih sredstava kojim se svoj djeci daje pravo na pristup osiguranju redovnih usluga (vanjski krug). Međutim, kako bi se sva djeca mogla uistinu pridružiti svojim vršnjacima u redovitom okruženju, osoblje u okruženju mora prihvatiti svu djecu i njihove obitelji s dobrodošlicom i uložiti potrebne napore kako bi se osiguralo da sva djece iz zajednice mogu imati aktivnu i smislenu ulogu u okruženju (unutarnji krug).

Slično tome, nacionalni donositelji politike moraju osigurati da postoje programi početnog obrazovanja učitelja/nastavnika za uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu (vanjski krug). Međutim, lokalno okruženje treba osigurati da osoblje završi potpunu obuku (u mjeri u kojoj je to moguće) i da su mu stalno na raspolaganju prilike za usavršavanje vještina kojima će moći zadovoljiti različite potrebe djece koja imaju pristup okruženju (unutarnji krug).

PREPORUKE

Cilj projekta bio je prepoznati, analizirati i potom promicati glavna obilježja kvalitetnog uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu za svu djecu od tri godine starosti do početka osnovnog obrazovanja. Projekt se izgrađuje na temelju postojećeg razumijevanja uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu i njime se u preporuke dodaju novi uvidi.

Preporuke projekta organizirane su u skladu s modelom ekosustava. Uglavnom su namijenjene donositeljima politika u smislu načina na koji oni mogu pružati podršku praktičarima u svrhu osiguranja kvalitete u uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu.

Kako bi se osiguralo da aktivno sudjelovanje i učenje djece u uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu postane glavni cilj odredbi o uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu, donositelji politike trebaju:

1. Pružati podršku lokalnim pružateljima usluge uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu u proaktivnom ostvarivanju kontakta s djecom i obiteljima i slušanju onoga što imaju za reći.

2. Stvarati uvjete u kojima se u okruženju uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu može osigurati ne samo pohađanje djece nego i njihov angažman.

Kako bi se osiguralo da aktivno sudjelovanje i učenje djece u uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu postane glavni cilj i proces odredaba o uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu, donositelji politike trebaju:

3. Osigurati da je primarni cilj i standard holističkog nacionalnog nastavnog plana i programa pripadnost, angažman i učenje sve djece, samostalno i zajedno s vršnjacima.
4. Osigurati da se u vrednovanju djece u obzir također uzima stupanj sudjelovanja djece u učenju i društvenim aktivnostima te socijalna interakcija s odraslima i vršnjacima, kao i podrška potrebna za realizaciju navedenoga.

Kako bi se osiguralo da u okruženju uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu postoji sposobnost prihvaćanja i uključivanja sve djece, donositelji politike trebaju:

5. Osigurati da se učiteljima/nastavnicima i pomoćnom osoblju putem početne i stalne obuke omogućava razvijanje kompetencija potrebnih za prihvaćanje i angažiranje sve djece u svakodnevnim aktivnostima uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu.
6. Osigurati da praktičari mogu razumjeti kulturnu pozadinu djece i obitelji kao čimbenik kojim se omogućava njihovo aktivno sudjelovanje u uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu.
7. Stvoriti uvjete koji voditeljima u okruženju uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu omogućavaju usvajanje uključivog pristupa, kao i kompetencija za stvaranje etosa dobrodošlice i skrbi te omogućiti suradivačku odgovornost u korist angažmana svakog djeteta.
8. Dati prednost razvoju i upotrebi alata za poboljšanje uključivosti u fizičkom i socijalnom okolišu uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu, poput primjera iz alata za samorefleksiju.

Kako bi se osiguralo da u okruženju uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu postoji sposobnost za zadovoljavanje dodatnih potreba sve djece, donositelji politike trebaju:

9. Osigurati da se u lokalnoj zajednici osigura stručnost i resursi kojima će se osigurati da svako dijete može pohađati, biti dio vršnjačke skupine i aktivno sudjelovati u učenju i društvenim aktivnostima.
10. Promicati suradnju među svim sektorima i disciplinama, zajedno s praktičarima, obiteljima i lokalnim zajednicama u svrhu poboljšanja kvalitete pripadnosti, angažmana i učenja sve djece.

Kako bi se osiguralo da osiguranje kvalitete bude uistinu usmjereno na pružanje kvalitetne usluge djeci u uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu, donositelji politike trebaju:

11. Osigurati da se prikupljanjem statističkih podataka obuhvati i broj djece koja ne ostvaruju pravo na kvalitetno uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu, kao i vrste prepreka koje im sprečavaju pristup uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu.
12. Osigurati da se evaluacijama usluge uzme u obzir mjera u kojoj sva djeca uživaju u mogućnostima za aktivno sudjelovanje te za samostalnu društvenu igru na vlastitu inicijativu, kao i u ostalim aktivnostima.
13. Osigurati razvoj pokazatelja kvalitete *uključivosti* u ranom obrazovanju u djetinjstvu upotrebom, među ostalim resursima, modela ekosustava projekta uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu i alata za samorefleksiju.

Kako bi se osigurao učinak donošenja politike na kvalitetu prakse uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu, donositelji politike u različitim sektorima na različitim lokalnim, regionalnim i nacionalnim razinama trebaju:

14. Suradivati međusobno i s pružateljima usluga u svrhu jamčenja kvalitete i uključivosti usluga u uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu kroz zajedničko razumijevanje pitanja kvalitete uključivosti, poput primjera iz modela ekosustava uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu.

IZLAZNI PODACI PROJEKTA

Izvešće se odnosi na nove doprinose projekta politici, praksi i istraživanju o uključivom obrazovanju u ranom djetinjstvu. Ovo su bili konačni ishodi trogodišnjeg transeuropskog procesa koji je uključivao sljedeće aktivnosti i izlazne podatke:

- Pregled literature i politike, koji sadrži konceptualni okvir projekta i uključuje pregled međunarodne i europske istraživačke literature i knjiga o politici uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu (Europska agencija, 2017.c)
- Prikupljanje i kvalitativna analiza 32 primjera okruženja uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu iz 28 država članica Agencije (Europska agencija, 2016.)
- Detaljne pojedinačne posjete oglednim lokacijama za okruženje uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu u osam različitih zemalja
- Pojedinačni odgovori država na upitnik koji sadrži informacije o politici i praksi uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu za svu djecu na nacionalnoj razini u državama članicama Agencije
- Alat za samorefleksiju za poboljšanje okruženja uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu: to je izvedeno kroz sudjelovanje dionika u svakoj od osam posjeta oglednim

okruženjima uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu i kroz dodatna ekološka validacijska ispitivanja u tri različite zemlje. Dostupan je na 25 jezika. (Europska agencija, 2017.b)

- Sintetizirano izvješće, *Inclusive Early Childhood Education: New Insights and Tools – Contributions from a European Study [Uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu: Novi uvidi i alati – Doprinosi iz europskog ispitivanja]* (Europska agencija, 2017.a), čiji je sažetak ovo izvješće.

Svi su izlazni podaci projekta dostupni na mrežnoj stranici projekta uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu: www.european-agency.org/agency-projects/inclusive-early-childhood-education

UPUĆIVANJA

Bronfenbrenner, U. i Morris, P. A., 2006. „The Bioecological Model of Human Development” [Bioekološki model ljudskog razvoja], u W. Damon i R. M. Lerner (urednici), *Handbook of Child Psychology, Vol. 1: Theoretical models of human development [Priručnik o dječjoj psihologiji, svezak 1.:Teoretski modeli ljudskog razvoja]* (šesto izdanje). New York: Wiley

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2015. *Stajalište Agencije o sustavima uključivog obrazovanja*. Odense, Danska. www.european-agency.org/publications/brochures-and-flyers/agency-position-on-inclusive-education-systems-flyer (zadnji pristup u studenome 2016.)

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2016. *Inclusive Early Childhood Education: An analysis of 32 European examples [Uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu: Analiza 32 europska primjera]*. (P. Bartolo, E. Björck-Åkesson, C. Giné i M. Kyriazopoulou, urednici). Odense, Danska. www.european-agency.org/publications/ereports/iece-analysis-of-32-european-examples (zadnji pristup u lipnju 2017.)

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2017.a. *Inclusive Early Childhood Education: New Insights and Tools – Contributions from a European Study [Uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu: Novi uvidi i alati – Doprinosi iz europskog ispitivanja]*. (M. Kyriazopoulou, P. Bartolo, E. Björck-Åkesson, C. Giné i F. Bellour, urednici). Odense, Danska. www.european-agency.org/publications/ereports/iece-new-insights-and-tools (zadnji pristup u prosincu 2017.)

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2017.b. *Alat za samorefleksiju u okolišu uključivog obrazovanja u ranom djetinjstvu*. (E. Björck-Åkesson, M. Kyriazopoulou, C. Giné i P. Bartolo, urednici). Odense, Danska. www.european-agency.org/publications/ereports/inclusive-early-childhood-education-environment-self-reflection-tool (zadnji pristup u kolovozu 2017.)

Europska agencija za posebne potrebe i uključivo obrazovanje, 2017.c. *Inclusive Early Childhood Education: Literature Review [Uključivo obrazovanje u ranom djetinjstvu: Pregled literature]*. (F. Bellour, P. Bartolo i M. Kyriazopoulou, urednici). Odense, Danska. www.european-agency.org/publications/reviews/iece-literature-review (zadnji pristup u prosincu 2017.)

Europska komisija, 2014. *Prijedlog ključnih načela za okvir za kvalitetu predškolskog obrazovanja i skrbi*. Izviješće Radne skupine za predškolsko obrazovanje i skrb pod okriljem Europske komisije. ec.europa.eu/assets/eac/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ecec-quality-framework_en.pdf (zadnji pristup u travnju 2017.)

Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, 2015. *Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care [Jak početak IV.: Nadzor kvalitete obrazovanja i skrbi u ranom djetinjstvu]*. Pariz: OECD Publishing. www.oecd.org/publications/starting-strong-iv-9789264233515-en.htm (zadnji pristup u studenome 2016.)

Vijeće Europske unije, 2017. *Zaključci Vijeća i predstavnika vlada država članica, koji su se sastali u okviru Vijeća, o uključivanju raznolikosti kako bi se postiglo kvalitetno obrazovanje za sve*. 2017/C 62/02. eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2017.062.01.0003.01.HRV (zadnji pristup u lipnju 2017.)

Tajništvo:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Ured u Bruxellesu:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org